

Stanovisko k problematice cut-off score

SOUČASNÝ STAV

Úvod

Do maturitních oborů středních škol jsou dlouhodobě **přijímáni i žáci**, kteří s ohledem na své **studijní a osobnostní předpoklady** vykazují v průběhu studia velmi **slabé výsledky** a mnohdy na konci studia **neuspějí u maturitní zkoušky**. Je tedy evidentní, že do **maturitních oborů** středních škol **přicházejí i žáci**, kteří disponují velmi **nízkým studijním potenciálem** a **slabými vstupními znalostmi, vědomostmi a dovednostmi**, přičemž ani **školám** se **nedaří** tyto **nedostatky** žáků v **průběhu studia kompenzovat**.

Jednotná přijímací zkouška

Zavedení tzv. jednotné přijímací zkoušky mělo právě problém s distribucí žáků mezi jednotlivými středoškolskými obory pomoci vyřešit, tak, aby do maturitních oborů přicházeli pouze žáci, kteří mají studijní předpoklady pro jejich zvládnutí (pozor – zde nemluvíme o aktuální míře znalostí a vědomostí ověřovaných současnými přijímacími testy, ale o studijním potenciálu, který aktuálně nastavená přijímací zkouška bohužel neověřuje).

Současné nastavení

Současné nastavení tzv. **jednotné přijímací zkoušky** výše vymezený **záměr nezajistilo**, a to zejména proto, že **obsahové nastavení** přijímací zkoušky **neověřuje studijní potenciál ani dosaženou úroveň** v relevantních **gramotnostech**, ale **pouze předmětové znalosti** z českého jazyka a matematiky. To spolu s absencí minimální hranice úspěšnosti (tzv. cut-off score) a s ohledem na velký počet volných míst ve středoškolských maturitních oborech vede k tomu, že buď hned v prvním, nebo v dalších kolech přijímají střední školy do maturitních oborů i žáky, kteří by adekvátně nastavenou přijímací zkouškou vůbec projít neměli.

Cut-off score

Jakkoli je **zavedení cut-off score** jedním z **možných řešení**, **nemůže fungovat izolovaně** od řešení souvisejících. Navíc má **cut-off score opodstatnění** pouze **tehdy**, pokud je **znám kvalitativní vztah** mezi **úspěšností žáka na vstupu** (při přijímací zkoušce) a **pravděpodobností úspěšnosti u maturitní zkoušky**. A takový vztah znám není. Navíc pro statisticky podložené stanovení cut-off score je potřeba **dostatečný objem dat** z několika (**zhruba šesti**) **ročníků přijímacích a maturitních zkoušek**. A ani taková data k dispozici nejsou.

NÁVRHY ŘEŠENÍ

Jakkoli je zřejmé, že **posuzování studijních předpokladů a dovedností žáků již na vstupu** do středního vzdělávání **je na místě**. Lze se oprávněně domnívat, že problém distribuce uchazečů mezi obory středních škol **je třeba řešit několika** různými a vzájemně se podporujícími **způsoby**. Jak již bylo opakovaně uvedeno, současné nastavení tzv. jednotných přijímacích zkoušek ověřuje pouze dosažené znalosti v českém jazyce a matematice (tedy to, **jak konkrétní základní škola naučila konkrétního uchazeče český jazyk a matematiku**, případně s **podporou placených kurzů** připravujících žáky na přijímací zkoušku). Taková výpověď ovšem **neříká nic o potenciálu ke studiu** maturitního oboru.

Zároveň **nelze ignorovat skutečnost**, že **velmi důležitou roli** v tomto procesu hrají **kraje**, které **nastavují oborovou strukturu** na svém území, a které tak mají **možnost řešený problém výrazně umenšovat**. Řadou svých kroků, případně nečinností, ovšem paradoxně přispívají k jeho prohlubování. A jakkoli se **silně populační ročníky** v rámci **demografického vývoje** brzy **přesunou na střední školy**, platí, že **stávající kapacity** středních škol zůstanou **nenaplněny z více než 25 %**.

Doporučení 1: Optimalizovat oborovou nabídku v jednotlivých krajích

Z řady dostupných dat a informací, včetně dlouhodobých zjištění České školní inspekce, vyplývá **nevhodnost struktury a nabídky středoškolských maturitních i nematuritních oborů** v některých krajích. Nejen vazba na trh práce, ale i adekvátní poměr mezi nabídkou a poptávkou po studiu v jednotlivých oborech má potenciál situaci s distribucí uchazečů do maturitních či nematuritních oborů zlepšit. S tím souvisí i skutečnost, že školský zákon zcela benevolentně umožňuje pohyb žáků mezi školami a obory. Není pochyb o tom, že v obecné rovině je to třeba, ale současně by **zpřesnění podmínek**, za kterých **lze školu či obor změnit**, transparentnosti distribuce žáků prospělo. Na místě by tedy bylo **taxativně stanovit**, v **jakých situacích** a za **jakých podmínek** je **možné obory vzdělání** během studia **měnit**.

Doporučení 2: Změnit obsah přijímacích zkoušek a ověřovat studijní potenciál a dosaženou úroveň ve čtenářské a matematické gramotnosti

Koncept ověřování obecných studijních předpokladů doplněný o ověření dosažené úrovně ve vybraných gramotnostech, tedy zejména **čtenářské a matematické**, má potenciál **identifikovat uchazeče** s předpoklady k úspěšnému zvládnutí studia mnohem **lépe**. Tím, že sleduje **dovednosti jen omezeně zlepšitelné nácvikem** (na rozdíl od předmětových znalostí), **činí výsledek zkoušky mnohem méně závislým** na vnějších faktorech (např. socioekonomické faktory, finanční zázemí rodičů, kteří platí dětem přípravu na přijímací zkoušky apod.). **Účinnost testu obecných studijních předpokladů** by pak ještě **posílilo stanovení minimální váhy**, kterou výsledek testu musí mít v celkovém výsledku přijímací zkoušky.

Doporučení 3: Zvážit zavedení tzv. zkoušky nanečisto v 7. ročníku ZŠ

Výše uvedené doporučení ověřovat při přijímací zkoušce do maturitních oborů středních škol studijní předpoklady žáků a také dosaženou úroveň ve čtenářské a matematické gramotnosti je možné vhodně doprovodit **indikativním testem** konaným **na základních školách v 7. ročníku**, který by žákům **naznačil šance na přijetí** v jednotlivých maturitních i nematuritních oborech středoškolského studia. To vše pak s **posílením složky kariérového poradenství**, které by mělo žáky i jejich rodiče **podrobně informovat o vhodnosti dalšího studia** (maturitního či nematuritního) i **rizicích volby oborů**, na nichž by žáci s ohledem na výsledek tzv. zkoušky nanečisto mohli mít následně studijní problémy (tak, aby za každou cenu neusilovali pouze o maturitní obory). Uvažovat lze také o **zavedení ověřovacího testu pro žáky 2. ročníku maturitních oborů středních škol**, který informuje jednotlivé aktéry o aktuální míře naplnění vybraných očekávaných výstupů dle příslušných rámcových vzdělávacích programů a také o šancích na úspěch u maturitní zkoušky, s tím, že jednou z možností by byla **včasná změna vzdělávací dráhy žáka**.